

Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Kazimieras Jogailaitis ir jo karališkoji šeima Birštone

Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Kazimieras Jogailaitis yra išskirtinė asmenybė Birštono istorijoje. Valdovas, keliolika kartų rezidavęs Birštone ir neabejotinai lėmęs Birštono vystymąsi.

Kazimieras IV Andriejus Jogailaitis, antrasis karaliaus Jogailos ir Sofijos Alšėniškės sūnus, gimė 1427 m. lapkričio 30 d. Kartu su broliu, trejais metais vyresniu Vladislavu, įgijo gerą ir išsamų išsilavinimą, mokėjo kelias kalbas, praktikavo fizinį pasirengimą, o vėliau medžioklę. Šis pomėgis išliko didele jo aistra visą gyvenimą. Kazimiero šaknys - neabejotinai lietuviškos - abu Kazimiero tėvai kilę iš Lietuvos - tiek iš Gediminaičių kilęs karalius Jogaila, tiek iš senos Lietuvos kunigaikščių Alšėnų giminės kilusi Sofija.

Būdamas vos 12 metų, 1440-aisiais, Kazimieras tampa Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu. Lietuvių pasikviečia Kazimierą atvykti į Vilnių, įtikina Kazimierą užimti sostą ir beveik slaptai vainikuoja jį didžiuoju kunigaikščiu uždėdami Gedimino mitrą. Lietuviai Kazimierą laikė savu, tinkamu būti jų valdovu. Šis manevras leido Lietuvai vėl turėti "savo" valdovą, atskirą nuo Lenkijos karalystės sosto. Tokiu būdu buvo garantuotas valdovo buvimas Lietuvoje, Lietuvos reikalų sprendimas ir Lietuvai svarbių veiksmų vykdymas.

Po vyresniojo brolio mirties, 1447 metais Kazimieras buvo vainikuotas Lenkijos karaliumi. Bet, pagal jo sąlygas, kaip atrodo, palankias Lietuvai.

Istorijoje Kazimieras garsus savo didele šeima. 1454 metais jis veda neeilinę moterį iš pačių įtakingiausių Europos didikų. Tai Šventosios Romos imperijos, beveik tūkstantį metų egzistavusios imperijos, apėmusios dabartinių Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Čekijos, Austrijos, Šveicarijos teritorijas, valdovo, Zigmanto Liuksemburgiečio vienintelės dukters Elžbietos Liuksemburgietės ir Austrijos, Vengrijos ir Kroatijos valdovo Albrechto Antrojo, kilusio iš Habsburgų, dukrą Elžbieta Habsburgaitė. Įdomus dalykas, kad Kazimiero Jogailaičio žmonos Elžbietos senelis Zigmantas Liuksemburgietis per mamos liniją pats buvo kilęs iš lietuvių didikų - jo prosenelė buvo vienintelė kunigaikščio Gedimino dukra Aldona.

Elžbietos ir Kazimiero santuoka buvo sėkminga, jų santykiai buvo labai harmoningi. Laikui bėgant karalius labai prisirišo prie savo žmonos, nenorėjo su ja skirtis ir atsižvelgė į jos nuomonę. Pora kartu pragyveno 38 metus ir susilaukė net trylikos vaikų - 6 sūnų ir 7 dukterų. Pirmasis, Vladislovas, gimė kai karalienei buvo 20 metų, o paskutinioji Elžbieta, kai karalienei buvo 46-eri. Šeimos būta ištisai įspūdingos: sūnūs, būsimoji Lenkijos karaliai ir Lietuvos didieji kunigaikščiai Jonas Albrechtas, Žygimantas ir Aleksandras; būsimoji Vengrijos ir Čekijos karalius Vladislovas II Jogailaitis, būsimoji Lenkijos bažnyčios primas Fridrikas, bei princas Kazimieras - būsimoji Lietuvos globėjas ir šventasis. Vienu metu ši šeima valdo Lenkiją, Lietuvą, Čekiją, Vengriją ir Kroatiją, jų valdomos teritorijos driekiasi nuo Baltijos jūros iki Juodosios ir Adrijos jūrų. Karalienė Elžbieta vadinama Karalių motina arba Jogailaičių motina - net 4 jos sūnūs tampa karaliais. Nors atskiro dėmesio nusipelno dukros Jogailaitės, žymių Europos didikų žmonos, princesės Jadvyga, Sofija, Ona ir Barbora. Visos susilaukė daugybės vaikų, o atskiro dėmesio nusipelno dukra Sofija, susilaukusi net 18 vaikų. Tokiu būdu karališkasis Jogailaičių kraujas Europoje sklido dar plačiau.

Iš Kazimiero kelionių aprašymų galime matyti, kad Lietuva buvo svarbi valdovo maršrutuose. Fiksuojami išties dažni apsilankymai Lietuvoje, panašu, didesnę dėmesį skiriant ne karalystės, o Lietuvos didžiosios kunigaikštystės sostinei - Vilniui vienareikšmiškai ir stipriai dominuoja tarp visų miestų, kur Kazimieras lankėsi. Vilniuje fiksuojama bent 70 ilgesnių ar trumpesnių karaliaus apsilankymų, Krokuvoje - apie 40. Galbūt tai tik nieko iš esmės nereiškiantys skaičiai, galbūt buvimai Krokuvoje ilgesni ir reikšmingesni. O galbūt tai natūrali ir nuoširdi tėvynės trauka, noras atvykti, būti ir jaustis savu savo protėvių žemėje, kaip namuose. Jausmai, kylantys iš šaknų.

Pirmą kartą Birštone Kazimieras apsilanko 1441 metų vasario 2 dieną tebedamas 13-os metų amžiaus, o paskutinį kartą, jau savo mirties metais 1491-aisiais. Per šį laikotarpį į Birštoną atvyko bent 17 kartų! Joks kitas karalius ar didysis kunigaikštis Birštone tiek kartų nesilankė. Įdomu, kad atvykęs į Lietuvą, karalius Kazimieras dažniau nei Birštone lankėsi tik pagrindiniuose to meto Lietuvos miestuose Vilniuje ir Trakuose.

Atvykimas į medžioklės dvarus ir medžiojimas buvo laikomi valdovų poilsiu, laisvalaikiu, savotiškomis kūno ir dvasios sveikatinimo procedūromis. Turint omenyje prisirišimą prie žmonos ir išlikusios duomenis apie kartu su valdovu keliaujančius jo vaikus, neabejotinai Birštone turėjo lankytis ir su savo šeima.

Kazimieras buvo Lietuvos valdovas, kaip matome, ir pats save laikęs lietuviu ir troškęs valdyti Lietuvą kaip savą valstybę. Tai iš lietuviškų šaknų ir brandos lietuviškoje aplinkoje ateinantys dalykai. Juk manoma, kad Kazimieras buvo ir lietuviškai kalbantis valdovas.

Lenkijos sosto užėmimas atitolino Kazimierą nuo Lietuvos reikalų, tačiau ne nuo Lietuvos. Ir tai matome iš dažnų jo atvykimų į Lietuvą jau ir būnant karaliumi.

Apmąsčius visa tai, patrauklus arba dar patrauklesnis tampa ir faktas, kad Kazimieras Jogailaitis yra dažniausiai Birštoną vizitavęs valdovas. Valdovas Lietuvos patriotas, lietuvis kraujyje ir mąstyme, vienas iš galingiausių ir įtakingiausių savojo laiko Europos didikų dinastijų atstovas. Apie istorinius asmenis dažnai sakoma - jie paliko pėdsaką istorijoje. Ar Jogailaičiai paliko pėdsaką Birštono istorijoje? Neabejotinai. Įamžinti Jogailaičius Lietuvoje būtų neeilinis reikalas. Tokio dar neturi nei vienas Lietuvos miestas. O taip pat, Lietuvos valdovų buvimo Birštone istoriją, senųjų medžioklių istoriją. Iki 650-ojo Birštono jubiliejaus laiko dar yra. Juolab, 2027 metais bus minimos 600-osios Kazimiero Jogailaičio gimimo metinės.

Šiek tiek romantiškai, bet norisi teigti, - Kazimieras Jogailaitis iš visų valdovų buvo didžiausias Birštono mylėtojas.

Istorikas Simonas Matulevičius